

Ár 2013, föstudaginn 18. janúar, er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Haukur Guðmundsson, formaður, Geir Arnar Marelsson, Hildigunnur Hafsteinsdóttir, Jóhann Tómas Sigurðsson og Guðlaug B. Ólafsdóttir.

Fyrir er tekið **mál nr. 152/2012:**

**M og
N
gegn
F**

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M og N, hér eftir nefnd sóknaraðilar, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 11. september 2012, með kvörtun sóknaraðila, dagsettri 11. september 2012. Með bréfi nefndarinnar, dagsettu 19. september 2012, var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust með bréfi dagsettu 26. október 2012. Var bréfið sent sóknaraðilum, með bréfi nefndarinnar, dagsettu 20. nóvember 2012, og þeim gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir bárust með bréfi, dagsettu 29. nóvember 2012.

Málið var tekið fyrir á fundi nefndarinnar 18. janúar 2013.

II.

Málsatvik.

Þann 22. maí 2000 var skuldabréf nr. X, að fjárhæð kr. 1.320.000, gefið út af A til FF. Varnaraðili hefur nú tekið yfir réttindi og skyldur FF skv. skuldabréfinu. Sóknaraðilar tókust á hendur sjálfskuldarábyrgð in solidum á láninu.

Þann 30. maí 2000 var skjalið „Til ábyrgðarmanna fjárskuldbindinga“ undirritað. Greiðandi að láni að fjárhæð kr. 1.320.000 var A og ábyrgðarmenn voru sóknaraðilar. Ekki var tiltekið hvort meira en helmingi lánsfjár yrði varið til greiðslu á skuldum greiðanda eða annarra hjá Sparisjóðnum. Með undirritun sinni staðfestu sóknaraðilar að hafa fengið og kynnt sér bækling sparisjóðanna um sjálfskuldarábyrgðir. Þá óskuðu ábyrgðarmenn eftir því að greiðslugeta greiðanda yrði ekki metin og settu upphafsstafi sína við það val. Tekið var fram að greiðslumat færi ávallt fram ef lánsfjárhæð væri hærri en kr. 1.000.000. Ekki kom fram hvort niðurstaða greiðslumats benti til þess að greiðandi gæti eða gæti ekki efnt skuldbindingar sínar.

Þann 30. júlí 2008 var skjalið „Niðurstaða greiðslumats“ undirritað. Með því óskuðu sóknaraðilar eftir að gangast í ábyrgð fyrir A á láni að fjárhæð kr. 1.850.000. Tekið var fram að niðurstaða greiðslumats benti til þess að lántakandi gæti ekki efnt skuldbindingar sínar miðað við núverandi fjárhagsstöðu. Tiltekið var að meira en helmingi lánsfjárhæðar yrði varið til greiðslu á skuldum lántakanda hjá sparisjóðnum. Þá var útdráttur úr 3. mgr. 4. gr. samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga á skjalinu. Staðfestu sóknaraðilar með undirritun sinni að hafa fengið og kynnt sér bækling um sjálfskuldarábyrgðir og lánsveð.

Þann 31. júlí 2008 var skuldabréf nr. Y, að fjárhæð kr. 1.850.000, gefið út af A til FFF. Varnaraðili hefur nú tekið yfir réttindi og skyldur FFF skv. skuldabréfinu. Sóknaraðilar tókust á hendur sjálfskuldarábyrgð in solidum á láninu. Staðfestu þau að hafa kynnt sér efni skuldabréfsins og að þau gerðu sér grein fyrir í hverju ábyrgð þeirra væri fölgín og teldu hana samrýmast greiðslugetu sinni. Jafnframt hefðu þau kynnt sér upplýsingabækling um ábyrgðir og efni gildandi samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga.

Þann 5. ágúst 2008 var skjalið „Til ábyrgðarmanna fjárskuldbindinga Y“ undirritað. Greiðandi að láni að fjárhæð kr. 1.850.000 var A og ábyrgðarmenn voru sóknaraðilar. Í kafla um ráðstöfun lánsfjár er strik í reitnum nei við valmöguleikann „Meira en helmingi lánsfjár verður varið til greiðslu á skuldum greiðanda eða annarra hjá Sparisjóðnum“. Staðfestu sóknaraðilar með undirritun sinni að hafa fengið og kynnt sér bækling sparisjóðanna um sjálfskuldarábyrgðir. Settu sóknaraðilar upphafsstafi sína í reiti við setninguna „Óskar ábyrgðarmaður/menn eftir því að greiðslugeta greiðanda verði metin?“ en hökuðu ekki við já eða nei. Tekið var fram að greiðslumat færi ávallt fram ef lánsfjárhæð væri hærri en kr. 1.000.000. Ekki kom fram hvort niðurstaða greiðslumats benti til að greiðandi gæti eða gæti ekki efnt skuldbindingar sínar.

Þann 6. ágúst er dagsett viðskiptakvittun viðskiptamannsins A. Tekið var út af reikningi kr. 1.819.281 með skýringunni „Skuldabréf“. Lagt var inn á reikning A kr. 1.381.533 og með því greiddur upp yfirdráttur á reikningnum, þá var greitt inn á skuldabréf nr. X þrjár greiðslur að fjárhæð, kr. 30.018, kr. 24.109 og kr. 383.621.

Þann 18. júní 2012 sendi umboðsmaður skuldara varnaraðila tölvupóst fyrir hönd sóknaraðila og óskaði eftir að skoðuð yrði og rökstudd afstaða tekin til gildis ábyrgða sóknaraðila á skuldabréfi nr. Y. Þann 28. júní 2012 kvað varnaraðili ábyrgðirnar gildar.

Sóknaraðili skaut málinu til nefndarinnar með kvörtun dagsettri 11. september 2012.

III.

Umkvörtunarefni.

Sóknaraðilar krefjast þess að ábyrgðarskuldbindingar þeirra á skuldabréfi nr. Y að fjárhæð kr. 1.850.000, verði felldar niður og ógiltar.

Sóknaraðilar kveða varnaraðila ekki hafa uppfyllt þær skyldur sem sparisjóðurinn hafi undirgengist sem aðili að samkomulagi um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga [sic] frá 27. janúar 1998 með því að láta hjá líða að framkvæma mat á greiðslugetu A áður en sóknaraðilar hafi gengist í framangreinda ábyrgð fyrir lánveitingunni, dags. 22. maí 2000, heldur átta dögum síðar, þann 30. maí 2000. Í ljósi þessa og með vísan til 36. gr. laga nr. 7/1936 um sammingsgerð, umboð og ógilda

löggeringa og fyrri úrskurða úrskurðarnefndarinnar fara sóknaraðilar fram á að ábyrgðarskuldbindingum á skuldabréfi nr. Y verði aflétt.

Sóknaraðilar benda á að samkvæmt 3. gr. samkomulagsins beri fjármálafyrirtæki áður en þriðji aðili gangist í sjálfskuldarábyrgð til tryggingar fjárhagslegri skuldbindingu að meta greiðslugetu greiðanda ef skuldin nemi meira en kr. 1.000.000. Jafnframt skuli tryggt að ábyrgðarmaður geti kynnt sér niðurstöðu greiðslumatsins áður en hann gangist í ábyrgð fyrir slíkri skuldbindingu. Standist greiðandi ekki greiðslumat verði ábyrgðarmaður áður að staðfesta það skriflega, vilji hann engu að síður gangast í ábyrgð fyrir viðkomandi, ekki eftir á. Sóknaraðilar kveðast hafa trú að því og treyst að bankinn gætti þess að fara eftir gildandi lagareglum. Með framgöngu sinni, að fara ekki eftir ákvæðum samkomulagsins, við stofnun ábyrgðarskuldbindinganna, hafi sparisjóðurinn brotið ákvæði 36. gr. laga nr. 7/1936.

Sóknaraðilar benda á, í ljósi athugasemda varnaraðila, að þau hafi ekkert haft með það að gera hvenær skuldabréfið hafi verið sent í þinglýsingu. Það hafi alfarið verið í höndum sparisjóðsins. Dagsetning undirritunar skuldabréfsins sé það sem skipti máli, þá hafi krafan stofnast. Það sé frá þeirri dagsetningu sem vextir séu reiknaðir og grunnvísitala bréfsins sé í maí 2000, ekki vísitala þinglýsingarmánaðarins.

Sóknaraðilar kveðast enga burði hafa haft til að gæta hagsmuna sinna í samskiptum við sparisjóðinn, hvorki menntun né reynslu. Hafi þau því lagt allt sitt traust á starfsfólk sparisjóðsins þegar gengið hafi verið frá þessum málum. Í sparisjóðnum hafi reynslan og kunnáttan, lögfræðingarnir, viðskiptafræðingarnir, verkfræðingarnir og aðrir háskólamenntuðu starfsmennirnir verið.

Í ljósi framangreinds telja sóknaraðilar að þau séu óbundin af umræddum ábyrgðarskuldbindingum.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess að kröfum sóknaraðila verði hafnað. Varnaraðili bendir á að skuldabréf nr. Y hafi verið tekið til að greiða upp vanskil á skuldabréfi nr. X. Það lán hafi verið tekið vegna vanskila lántaka. Ábyrgðarmenn hafi verið á þeim lánum hjá öðrum fjármálastofnunum en ekki sé unnt að sjá af gögnunum hvaða ábyrgðarmenn það hafi verið. Unnið hafi verið nákvæmt mat á fjárhag lántaka. Því sé það mat bankans að ábyrgðirnar hafi frá upphafi verið gildar í samræmi við samkomulag um notkun ábyrgða á skuldbindingum einstaklinga [sic] frá 1998.

Varnaraðili bendir á að sóknaraðilar finni að því að greiðslumat vegna bréfs nr. X hafi verið dagsett þann 30. maí 2000, eða átta dögum eftir undirritunardagsetningu skuldabréfsins sjálfs. Engin leið sé að skera úr um það hvenær skuldabréfið hafi verið greitt út, þar sem það hafi verið uppgreitt með bréfi nr. Y en hins vegar sjáist á þinglýsingarstimpli á skuldabréfinu sjálfu að það sé stimplað 2.6.00, eða 2. júní 2000, tveimur dögum eftir undirritun niðurstöðu greiðslumats. Það sýni að skuldabréfið hafi ekki verið sent til þinglýsingar fyrr en eftir undirritun á niðurstöðublað vegna greiðslumats.

Varnaraðili vísar til þess að reglum samkomulaga um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga frá 1998 og 2001 hafi verið fylgt í hvívetna við útgáfu beggja skuldabréfanna. Mat á greiðslugetu lántaka hafi sannanlega verið framkvæmt í báðum tilfellum og niðurstaða þess staðfest af ábyrgðarmönnum. Niðurstöðublað það sem

undirritað hafi verið af sóknaraðilum þann 30. maí 2000 hljóti að teljast uppfylla skilyrði 3. gr. samkomulags um notkun ábyrgða [sic] frá 1998, miðað við stimpildagsetningu sýslumanns.

V.

Niðurstaða.

Ágreiningur aðila lýtur að gildi sjálfskuldarábyrgða sóknaraðila á skuldabréfi nr. Y, útgefnu af A til FFF.

Lesi má út úr rökstuðningi fyrir kröfum sóknaraðila að kröfur um ógildinguna á sjálfskuldarábyrgðum á framangreindu skuldabréfi nr. Y byggji á því að sjálfskuldarábyrgðir sóknaraðila á skuldabréfi nr. X sem greitt var upp með skuldabréfi nr. Y, hafi verið ógildar. Hluti fjárhæðar skuldabréfs nr. Y, eða. kr. 437.748, var nýttur til greiðslu skuldabréfs nr. X.

Þegar skuldabréf nr. X var gefið út var í gildi samkomulag um notkun sjálfskuldarábyrgða, dags. 27. janúar 1998. Samkomulag um notkun sjálfskuldarábyrgða er undirritað af Sambandi íslenskra sparisjóða f.h. sparisjóða. FF var einn þessara sparisjóða og leiðir varnaraðili í máli þessu rétt sinn frá því félagi.

Samkomulag um notkun sjálfskuldarábyrgða tók m.a. til sjálfskuldarábyrgða á skuldabréfalánnum, sbr. 2. gr. samkomulagsins. Í 1. mgr. 3. gr. samkomulagsins var mælt fyrir um að fjármálafyrirtæki bæri að meta greiðslugetu greiðanda væri sjálfskuldarábyrgð sett til tryggingar fjárhagslegri skuldbindingu og ábyrgðarmaður óskaði eftir slíku mati. Samkvæmt 2. mgr. 3. gr. samkomulagsins var fjármálafyrirtæki þó skylt að greiðslumeta greiðanda þegar óskað var sjálfskuldarábyrgðar til tryggingar fjárhagslegri skuldbindingu sem nam meira en kr. 1.000.000. Tryggt skyldi að ábyrgðarmaður gæti kynnt sér niðurstöðu greiðslumats áður en hann gengist í ábyrgð enda lægi fyrir að greiðandi hefði samþykkt það.

Ekki liggja fyrir nein gögn um að varnaraðili hafi metið greiðslugetu A, útgefanda skuldabréfs nr. X. Varnaraðili kveður unnið hafa verið nákvæmt mat á fjárhag lántaka. Þrátt fyrir ítrekaðar beiðnir umboðsmanns skuldara hefur varnaraðili ekki getað lagt fram umrætt mat, en í athugasemdum varnaraðila til nefndarinnar, dags. 26. október 2012, er vísað til skjals, dags. 30. maí 2000. Telja verður það skjalið „Til ábyrgðarmanna fjárskuldbindinga“, dags. 30. maí 2000, þar sem ekki er tilgreind niðurstaða greiðslumats. Í ljósi þessa verður að miða við að greiðslumat hafi ekki farið fram. Samkvæmt 2. mgr. 3. gr. samkomulagsins var varnaraðila skylt að greiðslumeta greiðanda þegar óskað var sjálfskuldarábyrgðar til tryggingar fjárhagslegri skuldbindingu sem nam meira en einni milljón króna. Verður varnaraðili að bera hallann af því að slíkt greiðslumat fór ekki fram og þar með hver niðurstaða þess hefði orðið og hvort sóknaraðili hefði eftir sem áður gengist í ábyrgð fyrir A eftir að hafa kynnt sér matið.

Í ljósi framangreinds hefðu verið fyrir hendi forsendur til að ógilda ábyrgð sóknaraðila á skuldabréfi nr. X, með vísan til 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggerninga, en þar sem umræddar sjálfskuldarábyrgðir féllu niður við uppgreiðslu skuldabréfsins með skuldabréfi nr. Y verður þeim eðli máls samkvæmt ekki vikið til hliðar.

Verður því næst vikið að ábyrgðum sóknaraðila á umþrættu skuldabréfi nr. Y.

Samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga, dags. 1. nóvember 2001, er undirritað af Sambandi íslenskra sparisjóða f.h. sparisjóða. FFF var einn þessara sparisjóða og leiðir varnaraðili í máli þessu rétt sinn frá því félagi. Umrætt

samkomulag tekur m.a. til þess þegar einstaklingur gengst í sjálfskuldarábyrgð, sbr. 2. gr. samkomulagsins. Samkvæmt 3. gr. samkomulagsins er fjármálafyrirtæki skylt að meta greiðslugetu greiðanda nema ábyrgðarmaður óski sérstaklega eftir því með skriflegum hætti að svo verði ekki gert. Fjármálafyrirtæki er þó ávallt skylt að greiðslumeta skuldara þegar ábyrgð ábyrgðarmanns á skuldum viðkomandi skuldara nemur meira en kr. 1.000.000. Samkvæmt 3. mgr. 4. gr. samkomulagsins skal tryggt að ábyrgðarmaður geti kynnt sér niðurstöðu greiðslumats áður en hann gengst í ábyrgðina, enda liggi fyrir að greiðandi hafi samþykkt það. Bendi niðurstaða greiðslumats til þess að greiðandi geti ekki efnt skuldbindingar sínar, en ábyrgðarmaður óskar eftir að lán verði veitt engu að síður, skal hann staðfesta það skriflega.

Í dómi Hæstaréttar í máli nr. 141/2012 er byggt á því sjónarmiði að í framangreindu samkomulagi um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga sé ekki kveðið á um skyldu lánveitanda til að kynna ábyrgðarmanni í öllum tilvikum gögn til grundvallar niðurstöðu greiðslumats eða að geyma undirgögn til stuðnings matinu svo þau mættu vera aðgengileg síðar. Virðist þar m.a. skipta máli hvort ábyrgðarmanni var bent á þann möguleika að kynna sér slík gögn.

Með skjalinu „Niðurstaða greiðslumats“ var sóknaraðilum kynnt neikvæð niðurstaða greiðslumats, en sama orðalag og sama aðferð virðist hafa verið viðhöfð við að benda ábyrgðarmönnum á þann möguleika að kynna sér gögn til grundvallar niðurstöðunni og í umræddu Hæstaréttarmáli. Einnig kom fram að sjálfskuldarábyrgðarmenn hefðu kynnt sér bækling um sjálfskuldarábyrgðir og lánsveð.

Í ljósi alls framangreinds var stofnað til sjálfskuldarábyrgða sóknaraðila á skuldabréfi nr. Y í samræmi við samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga og 36. gr. laga nr. 7/1936 um sammingsgerð, umboð og ógilda löggerninga.

Við mat á því hvort víkja eigi ábyrgðum sóknaraðila á skuldabréfi nr. Y til hliðar, með vísan til þess að hluti skuldabréfsins var nýttur til greiðslu á skuldabréfi nr. X, þar sem sjálfskuldarábyrgðir sóknaraðila voru ógildanlegar, verður að líta til þess að ekkert liggur fyrir í máli þessu um tildrög þess að skuldabréf nr. X var greitt upp og að sjálfskuldarábyrgðir sóknaraðila á skuldabréfi nr. X hafi verið forsenda þess að sóknaraðilar gengust í ábyrgð fyrir skuldabréfi nr. Y. Þá verður ekki fram hjá því litið að meira en áratugur leið frá því sóknaraðilar gengust í ábyrgðina þar til þau gerðu athugasemd vegna hennar, en á þeim tíma var lánið greidd upp. Ekki verður því fallist á að víkja eigi þeim hluta skuldabréfs nr. Y sem nýttur var til greiðslu skuldabréfs nr. X til hliðar, með vísan til 36. gr. laga nr. 7/1936.

Verður í ljósi alls framangreinds ekki hjá því komist að hafna kröfum sóknaraðila.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Kröfum sóknaraðila, M og N, á hendur varnaraðila, F, er hafnað.

Reykjavík, 18. janúar 2013.

Haukur Guðmundsson

Geir Arnar Marelsson

Jóhann Tómas Sigurðsson

Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Guðlaug B. Ólafsdóttir